

Målnummer: Ö1273-99 **Avdelning:**

Domsnummer:

Avgörandedatum: 1999-10-05

Rubrik: Fråga om rätt för sekundogäldenär att överklaga beslut om utmätning av fordran. 18 kap 2 § 1 st UB.

Lagrum: 18 kap. 2 § första st. utsökningsbalken (1981:774)

Rättsfall:

REFERAT

För betalning av B.B:s skulder till staten utmätte Kronofogdemyndigheten i Göteborg d 6 mars 1997 hans fordran hos Jecefs AB samt borgensmännen J-P.S. och M.S. enligt en innehavarrevers av d 21 jan 1996 på beloppet 1 000 000 kr. Enligt innehållet i reversen har Jecefs AB förbundit sig att senast d 29 febr 1996 betala nämnda belopp till innehavaren. För Jecefs AB:s skuld enligt reversen har borgensmännen J-P.S. och M.S. gått i borgen såsom för egen skuld. Reversen fanns vid utmätningstillfället i advokaten R.E:s besittning i dennes egenskap av ombud för B.B. i mål om betalningsföreläggande mot gäldenärerna i skuldebrevet. Sedan kronofogdemyndigheten efter utmätningen utan framgång krävt dem på betalning förelades sökanden i utsökningsmålet - staten genom Riksskatteverket - att väcka talan mot J-P.S. och M.S.. Enligt uppgift från kronofogdemyndigheten meddelades föreläggandet med stöd av 9 kap 11 § 3 st UB. Sådan talan väcktes vid Stenungsunds TR i mål nr T 355-97.

M.S. överklagade utmättningsbeslutet vid Göteborgs TR och yrkade att TR:n såvitt avsåg B.B:s borgensfordran mot M.S. skulle upphäva utmätningen av fordran enligt reversen av d 21 jan 1996.

TR:n anförde, såvitt angick själva saken, i protokoll d 11 dec 1998 med däri intaget slutligt beslut (tf rådmannen Akerman) bl a: ---.

Till stöd för sin talan har M.S. anført bl a följande: Jetflyg i Göteborg anges i reversen som borgenär. Detta bolag ansökte d 9 april 1996 om stämning mot M.S. med yrkande om betalning enligt reversen. Den 11 mars 1998 meddelades deldom i målet med ogillande av käromålet. Domen har vunnit laga kraft. Vid detta tillfälle hade B.B. enligt egen uppgift förvärvat reversen av Jetflyg i Göteborg AB. Sedan B.B. framställt betalningskrav grundat på sitt innehav av reversen, intvingades denne på M.S:s yrkande i målet som svarande. Göteborgs TR, avd 3:1, har i en dom meddelad d 8 juni 1998 i mål T 1614-96 mellan M.S. och B.B. fastställt att B.B. vid utmätningstillfället endast innehaft reversen för inkassering samt att B.B. aldrig själv varit ägare av den fordran som avses i reversen. Vid utmätningen av reversen var således B.B. inte ägare av reversfordringen och har heller aldrig varit så. Domen har överklagats till HovR:n för Västra Sverige och har således inte vunnit laga kraft. Jämlikt 4 kap 33 § 1 st 1 UB skall utmätningen hävas eftersom det genom domen av d 8 juni 1998 har blivit utrett att borgensfordran inte tillhört B.B.. Vidare skall, enligt 4 kap 33 § 2 st UB, utmättningsbeslutet hävas eftersom det på grund av den av TR:n d 8 juni 1998 meddelade domen inte kan antas att indrivningen av borgensfordran kommer att ge något överskott, varför åtgärden inte är försvarlig.

Kronofogdemyndigheten har avgett yttrande och därvid anført bl a följande: Av 4 kap 18 § UB framgår att lös egendom som påträffas i gäldenärens besittning

skall anses tillhöra honom om det inte framgår att egendomen tillhör annan. För att presumtionen skall brytas krävs att det kan anses styrkt att äganderätten tillkommer annan än gäldenären. Den åberopade domen i målet mellan M.S. och B.B. innehåller att TR:n fastställt att B.B. inte äger någon fordringsrätt mot M.S. med anledning av den utmätta reversen. Det framgår av M.S:s egna uppgifter att domen ännu inte vunnit laga kraft. Den åberopade domen kan med hänsyn härtill inte i utskökningsprocessen tillmätas annat värde än vad de enskilda omständigheter som framgår av den kan tillmätas i bevishänseende. Av den åberopade domen framgår att B.B. inte lyckats styrka att han förvärvat fordringsrätten av JetFlyg i Göteborg AB. Utgången i målet har varit beroende av att M.S. förmått göra sannolikt att B.B. endast innehade reversen som inkassator, varvid bevisbördan övergått på B.B. vad gäller dennes fång. Av domen framgår att TR:n i målet har tillämpat särskilda regler när det gäller bevisbördans fördelning vad gäller äganderätten till reversen. För att utmätningen skall hävas krävs att det blir utrett att äganderätten inte tillkommer B.B.. Av vad som hittills framkommit framgår inte annat än att B.B. utövat sådan besittning till skuldebrevet som typiskt sett utövas av ägare. I utskökningsprocessen innebär besittningen i förevarande fall tillräckligt bevis om B.B:s äganderätt till dess annat visas. För att utmätningen skall hävas måste det bli styrkt att B.B. vid utmätningstillfället inte var ägare till reversen oavsett om andra regler gäller i målet mellan B.B. och M.S.. Med hänsyn härtill finns det heller ingen anledning att anta att utmätningen inte kommer att ge tillräckligt överskott för att göra den försvarlig.

Riksskatteverket har bestritt ändring och åberopat vad kronofogdemyndigheten anfört i sitt yttrande.

M.S. har till slutförande av sin talan anfört: Enligt 4 kap 33 § UB skall utmätning hävas om "det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett att utmätt egendom tillhörde tredje man". Stadgandet är tillämpligt vid utmätning av en fordran där "det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett" att gäldenären inte var ägare till fordringen visavi en viss tredje man. I förevarande mål är denna tredje man klaganden M.S.. Det aktuella stadgandet anger inte som rekvisit för en hävning att en lagakraftvunnen dom måste föreligga. Vad således kronofogdemyndigheten och Riksskatteverket anför i denna del saknar stöd i lagbestämmelsens utformning och kan inte heller intolkas i densamma. Lagregeln är vidare en skyddsregel för tredje man, vilket än mer gör en sådan extensiv tolkning tillåten. Med uttrycket "blir utrett" menas detsamma som begreppet "framgår" i 4 kap 17-19 §§ UB. Beviskravet är uppfyllt om frågan har prövats i rättegång. Har rättegången anhängiggjorts efter utmätningen anses rättegången dock inte få mer än eventuell bevisverkan. I det aktuella målet bör således noteras att rättegången, vilken utmynnat i ovannämnda domar, pågick mellan JetFlyg i Göteborg AB och honom samt mellan honom och B.B. vid tidpunkten för utmätningen. Orsaken till åtskillnaden mellan det fall att utmätningen sker under rättegången och fallet att utmätningen har ägt rum innan rättegången anhängiggjorts, hänger samman med den processuella regeln om en doms rättskraft mot den som förvärvar en rätt till den egendom varom tvist pågår eller som avgjorts vid förvärvet. Eftersom en utmätningssökande genom utmätningen förvärvar, eller i vart fall menar sig förvärva, en rätt till den utmätta egendomen, är ovan nämnda rättsverkansregel också applicerbar på ett utmätningensbeslut. Sker en utmätning under pågående process beträffande samma egendom äger de senare fällda avgörandena i processen även rättsverkan mot utmätningssökanden. I 4 kap 18 § UB stadgas att gäldenären skall anses vara ägare till egendom som han har i sin besittning "om det inte framgår att egendomen tillhör annan". Med "framgår" avses således detsamma som med "blivit utrett" i 4 kap 33 § UB. TR:n skall alltså bedöma om utmätningen skall hävas, utifrån en hypotetisk prövning av frågan: hade utmätningen kunnat ske om de båda domarna i Göteborgs TR:s mål T 1614-96 varit avkunnade och kända för kronofogdemyndigheten vid utmätningstillfället? Han gör gällande att utmätning inte hade kunnat ske i en sådan situation, varför utmätningen följaktligen skall hävas. Målet mellan honom och B.B. avgjordes efter

huvudförhandling och en materiell prövning. Vid huvudförhandlingen skedde bevisupptagning i form av förhör med B.B. och med vittnen. Efter en fullständig prövning av bevisningen i målet har TR:n funnit att han styrkt sin talan och därmed i domen fastställt att B.B. inte ägt någon på reversen grundad fordringsrätt mot honom. Den bevisprövning som TR:n gjort är på intet sätt särskild eller på något annat sätt ovanlig utan helt i enlighet med av HD fastlagd praxis. Vad skall mer än så krävas för att vid en utmätningssituation genombryta presumtionen i 4 kap 18 § UB? - Att utmätningsgäldenären B.B. under hela processen bestred hans yrkande är ett förhållande som måhända förtjänar att betonas då det är av vikt för bedömningen av domens utredningsvärde. Det är ju inte ovanligt att gäldenären tar tredje mans parti i mål som rör rätten till utmätt egendom. Det skall till sist noteras att besittningssituationen med avseende på reversen vid utmätningstillfället ingalunda, såsom kronofogdemyndigheten gör gällande, var sådan som "typiskt sett utövas av ägare". Äganderätt utövas inte typiskt sett genom att egendom förvaras av ägarens advokat. Kronofogdemyndigheten fick vidare just denna kännedom genom att advokat R.E. för B.B:s räkning inlämnade en ansökan om betalningsföreläggande grundad på reversinnehavet till kronofogdemyndigheten. Även målet mellan JetFly i Göteborg AB och honom startade genom en ansökan om betalningsföreläggande. Målet kom att överlämnas till TR:n efter ett bestridande grundat på det faktum att reversens fordringsförhållande slutligt reglerats.

Riksskatteverket har i samband med slutförande av sin talan--anfört: Även om det inte i bestämmelsen i 4 kap 33 § UB uttryckligen sägs att det skall röra sig om en lagakraftvunnen dom för att det genom rättegång eller på annat sätt blivit utrett att gäldenären inte är ägare till den utmätta egendomen, måste det anses, enligt verkets mening, inte vara tillbörligt utrett om domen har överklagats och ännu ej har prövats av högre instans. Vad M.S. anför om rättsverkan hänger samman med det ovan anförda. En icke lagakraftvunnen samt överklagad dom har inte någon rättsverkan förrän frågan har prövats och slutligen avgjorts av högre rätt. Det kan således inte anses utrett att den utmätta egendomen tillhör någon annan än utmätningsgäldenären. Verket menar vidare att M.S:s invändning att besittningssituationen inte var sådan som typiskt sett utövas av ägare inte kan anses ha något fog för sig. Detta är en typisk situation där det föreligger s k medelbar besittning, dvs när annan innehar egendomen för gäldenärens räkning. - - -

TR:n meddelar följande beslut: Skäl. Enligt 18 kap 2 § UB får kronofogdemyndighetens beslut överklagas av den som beslutet angår om det har gått honom emot.

När tredje mans rätt aktualiseras vid utmätning avses vanligtvis förhållandet då en tredje man gör gällande att den egendom vilken ifrågakommer för utmätning tillhör honom. Det är således i dessa fall fråga om en ren äganderättstvist där den tredje mannen är direkt berörd av utmätningen.

Vad beträffar fordringar och rättigheter finns även en tredje man av annat slag, nämligen sekundogäldenären eller den som på motsvarande sätt har att utge något i fråga om en rättighet. En oklarhet som kan föreligga i förhållande till denne gäller huruvida en fordran eller rättighet existerar, dvs frågan om fordringens eller rättighetens bestånd. Frågan om hur mycket som krävs i bevishänseende för att utmätning skall få ske är inte reglerad, men av 4 kap 23 § UB där det talas om ovisshet som råder om utmätt fordrans eller rättighets bestånd framgår indirekt att det inte för utmätning krävs att det skall vara klarlagt att det finns en fordran. Av bestämmelsen följer också att utmätning av en oviss fordran kan följas av ett föreläggande för sökanden i utskökningsmålet att väcka talan mot den tredje mannen, vilken i ett fall som det nu aktuella är sekundogäldenären.

En annan situation i vilken sökanden kan föreläggas att väcka talan mot en sekundogäldenär regleras i 9 kap 11 § 3 st UB och avser situationen då en

sekundogäldenär underlåtit att betala utmätt fordran utan att ovisshet råder om dess bestånd. Det är denna bestämmelse som kronofogdemyndigheten har tillämpat i ärendet och ett sådant föreläggande utformas i regel så att sökanden skall yrka åläggande för sekundogäldenären att utge fordringsbeloppet för att sökanden skall få en exigibel dom.

Det överklagade beslutet avser utmätning av ett. obligationsrättsligt anspråk, vilket innebär att M.S. i sin egenskap av sekundogäldenär inte berörs av utmättningsbeslutet som sådant. Kronofogdemyndigheten har inte heller i ett fall som det nu aktuella några möjligheter att utan en exekutionstitel vidta någon verkställighetsåtgärd mot M.S. (Gregow, Tredje mans rätt vid utmätning, s 264 ff). Denne har till följd av utmätningen därför inte hamnat i en annan situation än vad som varit fallet om B.B. med stöd av innehavarreversen framställt krav på betalning enligt borgensåtagandet. Eftersom M.S:s rätt i hans egenskap av sekundogäldenär inte berörs av utmätningen är han inte heller berättigad att överklaga kronofogdemyndighetens beslut. M.S:s överklagande skall därför avvisas.

Slut. TR:n avvisar M.S:s överklagande.

M.S. överklagade i HovR:n för Västra Sverige och yrkade i själva saken i första hand att HovR:n skulle undanröja TR:ns beslut och återförvisa målet för förnyad handläggning och i andra hand att HovR:n skulle med upphävande av TR:ns beslut upphäva kronofogdemyndighetens utmättningsbeslut d 6 mars 1997.

M.S. anförde till stöd för sin talan i huvudsak följande. Utmättningsbeslutet som sådant har för honom en särskilt negativ följdverkan. Utmätningssökanden (staten) har vid Stenungsunds TR, i mål som staten väckt på grund av utmätningen och kronofogdemyndighetens föreläggande, gjort gällande att utmätningen är att jämföras med ett förvärv av skuldebrevet i den mening som avses i 15 § skuldebrevslagen och att därför, då staten vid utmätningstillfället varit i god tro, de invändningar som han kunnat åberopa mot utmätningssökanden inte kan göras gällande mot staten. Han nödgas därför att i processen vid Stenungsunds TR försöka vederlägga statens påstående om vad som är gällande rätt i nämnda hänseende, dvs huruvida statens goda tro vid utmätning av ett löpande skuldebrev kan utsläcka sekundogäldenärens invändningsrätt. Skulle staten vinna framgång med sin talan vid Stenungsunds TR är det uppenbart att han berörs av utmättningsbeslutet och att han inte kan vägras talerätt mot det. TR:n har förbisetat att, vid utmätning av löpande fordringar, en godtroende förvärvare kan inta en mer fördelaktig position mot sekundogäldenären än den utmätningssökanden hade. - De grunder för andrahandsyrkandet som anförts i TR:n vidhålls. Instansordningens princip utgör inte hinder för att HovR:n prövar ärendet i sak eftersom TR:ns beslutsskäl innefattar en sådan prövning.

Riksskatteverket bestred ändring och bestred vidare att prövning i sak kunde ske i HovR:n.

HovR:n (hovrättslagmannen Wennberg samt hovrättsråden Morard, referent, och Ekström) anförde i slutligt beslut d 2 mars 1999: Det ligger i sakens natur att den som utfärdar ett löpande skuldebrev, eller går i borgen för en skuld enligt ett sådant, måste räkna med risken att skuldebrevet överläts till en godtroende förvärvare, mot vilken gäldenären, och borgensmännen, enligt vad som föreskrivs i 15 § lagen (1936:81) om skuldebrev, inte kan göra gällande invändningar som hade kunnat åberopas mot skuldebrevets ursprunglige innehavare. M.S. har genom utmätningen i vart fall inte kommit i ett mer ofördelaktigt läge än han skulle ha gjort om B.B. hade överlåtit reversen till en godtroende förvärvare. HovR:n kommer därför i fråga om M.S:s rätt att överklaga utmättningsbeslutet till samma slutsats som TR:n. M.S:s överklagande kan således inte vinna bifall ---.

HovR:n avslår överklagandet.

M.S. (ombud advokaten S.B.) överklagade och yrkade i själva saken att HD skulle återförvisa ärendet till TR:n för prövning i sak.

Riksskatteverket bestred ändring. Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Fenjesjö, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande beslut: Skäl. Enligt en revers utfärdad d 21 jan 1996 förband sig ett bolag att senast d 29 febr samma år betala visst belopp till innehavaren. M.S. tecknade tillsammans med en annan person borgen såsom för egen skuld för bolagets åtagande enligt reversen. Kronofogdemyndigheten utmätte d 6 mars 1997 hos en B.B. dennes fordran hos bolaget på grund av innehavarreversen för uttagande av vissa skulder till staten. Frågan i målet är om M.S. som borgensman bör ges rätt att överklaga utmättningsbeslutet.

Kronofogdemyndighetens beslut får enligt 18 kap 2 § 1 st UB överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Bestämmelsen torde vara avsedd att öppna en ganska långtgående möjlighet att överklaga (se Gregow i SvJT 1992 s 63). Enligt förarbetena bör vid bedömningen av särskilda fall beaktas bland annat arten av den skada klaganden säger sig ha lidit (prop 1980/81:8 s 852). HD har i NJA 1987 s 457 uttalat att vid bedömande huruvida talerätt föreligger för en person som önskar överklaga visst beslut bör arten och styrkan av det intresse klaganden har att få saken prövad vara avgörande.

M.S. gör gällande att reversskulden upphört och att utmätningsskaldenären orättmätigt innehaft reversen vid utmätningstillfället; utmätningen innebär därför en nackdel för honom. Det kan visserligen sägas att en sekundogäldenär som hävdar att fordringen ej existerar inte kommer i en sämre situation om utmätning sker. Detta utesluter emellertid inte att sekundogäldenären kan ha sådan olägenhet av att fordringen blir utmätt att han bör få överklaga beslutet. När som i detta fall sekundogäldenären påstår att utmätningen innebär en nackdel och påståendet inte kan lämnas utan avseende bör han vara berättigad att överklaga kronofogdemyndighetens beslut. Det bör därvid också beaktas att staten som utmättningsborgensägare ålagts att väcka talan mot M.S. för att få en exekutionstitel mot honom.

På grund av det anförda borde M.S:s överklagande av kronofogdemyndighetens beslut upptagits till prövning av TR:n. TR:ns beslut skall därför undanröjas och målet återförvisas till TR:n.

HD:s avgörande. Med ändring av HovR:ns beslut undanröjer HD TR:ns beslut och återförvisar målet till TR:n för erforderlig behandling.

HD (JustR:n Gregow, Lind, Nyström, referent, Svensson och Pripp) fattade följande slutliga beslut: Skäl. M.S. har gått i borgen såsom för egen skuld för betalningsåtagandet enligt den i målet aktuella reversen. Vid en utmätning hos innehavaren av skuldebrevet är han då att betrakta som sekundogäldenär i UB:s mening. Frågan är om han i denna egenskap skall tillerkännas talerätt mot utmättningsbeslutet.

Enligt 18 kap 2 § 1 st UB får kronofogdemyndighetens beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Avgörande för om beslutet skall anses ha gått någon emot är arten och styrkan av det intresse klaganden har av att få saken prövad (NJA 1987 s 457).

Om en fordran utmäts skall den om möjligt drivas in hos sekundogäldenären. Hans ställning förändras inte därigenom och han kan därför inte sägas ha kommit i ett sämre läge genom utmätningen. Undantagssituationer kan emellertid förekomma.

M.S. har till stöd för att han berörs av utmättningsbeslutet på sådant sätt, att han äger föra talan mot det, i HD särskilt framhållit följande. Utmätningsskaldenären innehade reversen endast för inkasso. Reversfordringen

hade vidare upphört före utmätningen och reversen skulle rätteligen ha makulerats eller återställt till reversgäldenären. Staten, för vars räkning fordringen utmätts, har efter föreläggande enligt UB väckt talan mot M.S., som därigenom blivit berörd av kronofogdemyndighetens beslut så att han skall tillerkännas talerätt.

M.S. har genom beslutet om utmätning inte blivit betagen sin rätt att framföra samma invändningar rörande fordringsförhållandet som han kunnat göra mot utmätningsgäldenären. Han har därför inte kommit i ett sämre läge genom utmätningen. Det förhållandet att talan väckts mot honom i följd av utmätningen saknar betydelse vid bedömning av frågan om talerätt. M.S. är därför inte berättigad att överklaga utmätningens beslut.

HD:s avgörande. HD avslår överklagandet.

HD:s beslut meddelades d 5 okt 1999 (mål nr Ö 1273-99).

Sökord: Talerätt; Utmätning; Sekundogäldenär; Skuldebrev

Litteratur:
